

NIEUWSBRIEF MULTIPLUS maart 2014

Omwille van het bevallingsverlof van de coördinator van Multiplus, lag onze werking een tijdje stil. Maar nu is Multiplus weer "up and running"!

Is dit de eerste keer dat u onze nieuwsbrief ontvangt? Neem dan zeker onze vorige nieuwsbrieven eerst even door. Deze zijn terug te vinden op <http://www.multiplus.be/nieuwsbrief.php>.

SPECIFIEKE INFORMATIE VVKBUO

Voor aankondiging studiedagen

Op 11 maart 2014 organiseert het VVKBuO i.s.m. Multiplus in Leuven een studiedag over **leerlingen met een diep verstandelijke beperking en autisme**. Steven Degrieck, Marc Serruys en Jarymke Maljaars zullen lezingen verzorgen over het functioneren van deze leerlingen, het optimaliseren van communicatie en over klasmanagement bij deze doelgroep. Inschrijven is helaas niet meer mogelijk.

Op 28 april 2014 organiseren VVKBuO en Multiplus een denkdag rond **relationeel-seksuele vorming (RSV) aan kinderen en jongeren met ernstige meervoudige beperkingen (EMB)**. Dit thema is nog een vrij onontgonnen terrein. Hoe pak je dit aan? Op welke manieren leren deze kinderen over RSV en hoe kan je hen hierin ondersteunen? Deze denkdag biedt een theoretisch kader dat zal getoetst worden aan de praktijk van de deelnemers. De denkdag vindt plaats in Leuven en is enkel toegankelijk voor VVKBuO-scholen, meer informatie vindt u op <http://www.nascholing.be/2013-2014/index.aspx?type=5&modID=4311>.

Steeds meer kinderen en jongeren met EMB worden ondersteund in het buitengewoon onderwijs. Het is vaak nog zoeken naar hoe we onderwijs aan deze leerlingen vorm kunnen geven. **De Vijf Wijzer**, ontwikkeld door de Rijksuniversiteit Groningen o.l.v. Prof. Dr. C. Vlaskamp, kan hierbij inspirerend werken.

De Vijf Wijzer is een totaalpakket, bestaande uit een assessment, leerlijnen, activiteitenkaarten en een leerlingvolgsysteem voor leerlingen met een IQ < 35. De Vijf Wijzer is digitaal en kan op het netwerk van uw school geplaatst worden.

Een tweedaagse vorming over dit pakket vindt plaats op **vrijdag 25 april en dinsdag 17 juni 2014** in Leuven. Voor meer informatie en inschrijving kan u terecht op <http://www.nascholing.be/2013-2014/index.aspx?type=5&modID=4518>.

Op 20 en 24 november 2014 organiseren VVKBuO, i.s.m. Multiplus en Modem, een studie-halve-dag over inzet van **ICT in het onderwijs aan leerlingen met een diep verstandelijke beperking**. Noteer alvast in uw agenda, meer informatie volgt in de komende nieuwsbrieven en op www.nascholing.be.

INFORMATIEVERSPREIDING EN –UITWISSELING

INTERESSANT: Bewegen is gezond

Bewegen is voor mensen met EMB vaak geen evidentie. En weinig bewegen is nefast voor hun vaak reeds wankele gezondheid. Visio, een Nederlands kenniscentrum rond visuele beperkingen, en dan met name Dr. Aly Waninge, verrichtten hierrond onderzoek. Dit leidde recent tot een interessante website, waarop u de tools vindt om fitheid bij mensen met EMB te meten en te optimaliseren: http://www.visio.org/bewegen-is-gezond?utm_source=Website&utm_medium=Nieuwsbericht&utm_campaign=Bewegen+is+Gezond.

Opleidingscentrum Cello (NL) werkte een zeer interessante doe-map uit, getiteld "Hoofd, schouders, knie en teen". In deze werkmap vindt u concrete tips om de bewegingsmogelijkheden voor personen met EMB te vergroten. De bewegingsactiviteiten, vaak gekoppeld aan dagdagelijkse handelingen, worden uitgebreid beschreven en geïllustreerd met foto-materiaal. Een smaakmaker vindt u op <https://www.youtube.com/watch?v=NABKEWglSo0>. De werkmap is enkel ter beschikking na het volgen van de workshop "De kracht van eenvoud". Meer informatie over de workshop vindt u hier: <http://www.opleidingscentrumcello.nl/service/aanbod/47:kracht-van-eenvoud-cello-in-beweging.html>. Indien er voldoende mensen geïnteresseerd zijn, kan Multiplus in samenwerking met Cello de workshop ook in Vlaanderen organiseren. Maak daarom uw interesse bekend door een mailtje te sturen naar info@multiplus.be.

INTERESSANT: Informatie syndromen

Vakblad Vroeg (NL) richt zich op professionals die werken met kinderen van 0 tot 7 jaar, met een focus op vroegtijdige onderkenning en hulp bij ontwikkelingsstoornissen. Vroeg heeft ook een youtube-kanal, waarop u informatie kan terug vinden over allerhande syndromen, die onder meer ook voorkomen bij personen met EMB. Meer informatie vindt u hier: <http://www.vakbladvroeg.nl/nieuws/artikel/267/>.

INTERESSANT: Gezondheidsproblemen

Vanuit de Leerstoel Geneeskunde voor Verstandelijk Gehandicapten van het Erasmus Medisch Centrum (NL) is reeds interessant onderzoek verricht rond de gezondheidsproblemen van personen met EMB, met soms verrassende resultaten. Een mooi overzicht van recente bevindingen (omtrent obstipatie, slikproblemen, reflux, voedingstoestand, energiebehoefte, botdichtheid, longontstekingen) kan u nalezen op: <http://www.platformemg.nl/nieuws/gezondheidsonderzoek-bij-kinderen-met-emb/>.

INTERESSANT: Veilige auditieve omgeving

Er is nog nauwelijks onderzoek gedaan naar de auditieve omgeving van mensen met een visuele en verstandelijke beperking en de invloed hiervan op hun bestaan. Juist zij zijn echter sterk afhankelijk van het geluid in hun omgeving. Kirsten van den Bosch, doctoraatsonderzoeker aan de Rijksuniversiteit van Groningen, werkte aan een project waarin een 'interventie georiënteerde assessment procedure' wordt ontwikkeld en toegepast, waarin zowel relevante individuele kenmerken in het verwerken van geluid, als de akoestische kwaliteit van de omgeving worden vastgesteld. Met deze informatie kan een meer optimale afstemming tussen individuele kenmerken en de auditieve omgeving worden bewerkstelligd. Het voorlopige praktijkrapport van dit onderzoek kan u hier raadplegen: <http://www.multiplus.be/informatiedocs/Praktijkversie%20Onderzoeksrapportage%20Concept.pdf>.

INTERESSANT: Vrijheidsbeperkende maatregelen

Bureau Loco-motion en Vilans (NL) ontwikkelden een interessante gratis e-learningmodule over vrijheidsbeperkende maatregelen. U kan deze vinden op <http://www.free-learning.nl/modules/VHM/VHM.htm>. Via deze module wordt men zich bewust gemaakt van wat vrijheidsbeperkende maatregelen inhouden en dat/hoe we op zoek kunnen gaan naar goede alternatieven.

De Alternatievenbundel vrijheidsbeperking van Vilans (kenniscentrum voor de langdurende zorg, NL), die we reeds in onze nieuwsbrief vermeldden, werd recent vernieuwd. U kan de nieuwe versie downloaden of bestellen via <http://www.kennispleingehandicaptensector.nl/kennisplein/kennisplein-product-alternatievenbundel-vrijheidsbeperking.html>.

INTERESSANT: Charter emotionele ontwikkeling

Aandacht voor de emotionele ontwikkeling van mensen met een verstandelijke beperking is broodnodig. In dat kader werkte SEN vzw het SEN-SEO project uit, waarover u in vorige nieuwsbrieven meer kon lezen. De regiegroep SEN-SEO stelde nu ook een "charter emotionele ontwikkeling" op, waarin dit thema in de aandacht wordt gebracht en belangrijke basisprincipes in de ondersteuning van emotionele ontwikkeling worden opgesteld. U kan het charter hier nalezen en ondertekenen: http://www.petities24.com/charter_emotionele_ontwikkeling_-_sen-seo.

INTERESSANT: De wereld van EMPA

Bartiméus (NL), een organisatie die zich richt op personen met een visuele beperking, ontwikkelde een computerspel om begeleiders te sensibiliseren en trainen rond sensitiviteit en empathie. Paula Sterkenburg, die een proefschrift schreef over het creëren van een vertrouwensband met mensen met EMB, was initiatiefnemer voor dit spel en zorgde voor de inhoudelijke uitwerking. U kan "De wereld van EMPA" spelen op <http://www.dewereldvanempa.nl/> (openen in Firefox of Chrome).

INTERESSANT: Beslissingen levenseinde

Annemieke Wagemans promoveerde in november 2013 aan de Universiteit van Maastricht met haar proefschrift "The process of end-of-life decisions regarding people with intellectual disabilities". Zij bestudeerde verschillende casussen waarin een beslissing rond het levenseinde van een persoon met verstandelijke beperkingen was genomen. Ze stelde vast dat er nog veel onzekerheid en verwarring bestaat over wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft in dit levenseinde-proces. Een betere dialoog, ondersteund door nog te ontwikkelen instrumenten en methodieken, alsook het voeren van deze dialoog ver voor het eigenlijke levenseinde, zijn enkele van de aanbevelingen. U kan het proefschrift nalezen op http://www.klik.org/images/stories/Thesis_Annemieke_Wagemans.pdf.

Nivel, het Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg, ontwikkelde alvast enkele instrumenten om mensen te ondersteunen in deze moeilijke beslissingen (waar laten we iemand zijn laatste levensfase doorbrengen? kiezen we (nog) voor sondevoeding? enz.). U kan deze gratis downloaden op <http://www.nivel.nl/nieuws/hulpmiddel-bij-de-laatste-levensfase-van-mensen-met-een-verstandelijke-beperking>.

INTERESSANT: Communicatiepaspoorten

Zowel Inclusie Vlaanderen (<http://www.communicatiepas.be>) als Mediander (<http://www.communicatiepaspoort.be>) lanceerden een website waarop u zelf een communicatiepaspoort kan aanmaken. De Multiplus-handleiding over het opstellen van een communicatiepaspoort is ook nog steeds beschikbaar op <http://www.multiplus.be/informatiedocs/handleiding%20Communicatiepaspoorten.pdf>. Met een communicatiepaspoort kunnen personen met communicatieve beperkingen informatie over zichzelf toegankelijk maken naar hun omgeving toe, om op die manier de interactie met deze omgeving te verbeteren.

INTERESSANT: Contactclowns

Kent u de contactclowns al? Vanuit een respectvolle basishouding treden zij op een ludieke manier en begeleid door muziek in interactie met mensen met beperkingen. Meer informatie over de contactclowns en hoe u ze kan aanvragen, vindt u hier: <http://www.contactclowns.be>.

INTERESSANT: VeranderKIZT

Perspectief (NL), een kennisnetwerk voor inclusie en zeggenschap, werkte de VeranderKIZT uit. Dit is een methodiepakket voor personen met EMB en hun omgeving, dat als bedoeling heeft meer zeggenschap en inclusie voor deze mensen te bewerkstelligen. U kan het pakket gratis downloaden op <http://perspectief.org/projecten/veranderkizt/de-veranderkizt-downloaden>. De gegeven voorbeelden zijn niet altijd van toepassing op personen met ernstige meervoudige beperkingen zoals wij ze van Multiplus uit definiëren, maar het materiaal is zeker de moeite (van de vertaling) waard!

INTERESSANT: Boek “Werken met ervaringsordening”

Bianca Vugts-De Groot schreef het boek “Werken met ervaringsordening. Afstemmen op mensen met een (ernstige) verstandelijke beperking” (Uitgeverij Boom/Nelissen, 2013, ISBN 9789024402724). Het is een aanrader voor al wie werkt met mensen met EMB. In het boek wordt de theorie rond ervaringsordening van Timmers-Huigens helder toegelicht en geïllustreerd met voorbeelden. Vervolgens wordt het toegespitst op mensen met (ernstige) verstandelijke beperkingen en hoe dit kader aanknopingspunten biedt om de ondersteuning voor deze mensen te optimaliseren.

INTERESSANT: Magenta-werkboek

In vorige nieuwsbrieven gaven we reeds informatie over het Magenta-project, een aanbod uitgewerkt voor ouders van kinderen tussen 0 en 14 jaar met een handicap of chronische ziekte. In 4 modules wordt gewerkt rond persoonlijke zorg-werk-levenbalans. Time management, organiseren van de zorg en overleg met professionelen komt aan bod. U kan nog steeds inschrijven voor workshops, zie <http://www.magentaproject.be>.

Op 20 september 2013 kende het Magenta-project een hoogtepunt met een studiedag (meer lezen: <http://nieuws.kuleuven.be/node/12123>) en de lancering van het Magenta-werkboek. Meer informatie over dit boek en een bestelformulier vindt u op <http://ppw.kuleuven.be/ogop/magentaproject/magentaboek/boek>.

Dorien Peeters en Charlotte Saenen, orthopedagogiekstudenten aan de KU Leuven, wijdden hun eindwerk aan het Magenta-project. U kan hun onderzoek naar de ervaringen van ouders van zorgenkinderen en hun evaluatie van de Magenta-workshops [hier](http://www.multiplus.be/informatiedocs/Peeters%20Saenen%202013.pdf) raadplegen: <http://www.multiplus.be/informatiedocs/Peeters%20Saenen%202013.pdf>.

INTERESSANT: PRISMA-instrument draagkracht en noden mantelzorgers

Professor Bea Maes van de Katholieke Universiteit Leuven en dr. Joris Van Puyenbroeck van de Hogeschool Universiteit Brussel startten in samenwerking met het Verwijzersplatform (Vlaams Platform van verwijzende instanties voor personen met een handicap) eind 2011 een project om de draagkracht en draaglast van een mantelzorger voor een persoon met een beperking in kaart te brengen. Dit project ging van start vanuit de ervaring dat het netwerk rond een persoon met een beperking momenteel nog te veel een verwaarloosde factor is in het kader van vraagverduidelijking en indicatiestelling. De onderzoekers ontwikkelden het instrument PRISMA, dat valide en betrouwbaar een indicatie aangeeft van de

draagkracht en ondersteuningsnoden van een mantelzorger voor een persoon met een beperking. Op basis van de resultaten van PRISMA moet het mogelijk zijn gerichte acties te ondernemen om tegemoet te komen aan de noden van de mantelzorgers en hen te helpen hun draagkracht te versterken.

In het voorjaar 2014 vinden verschillende studiedagen plaats om met PRISMA te leren werken. Via deze gratis studiedagen (waar het instrument ook wordt meegegeven) worden professionelen uit de sector uitgenodigd om het instrument waar nodig te gaan gebruiken. Meer informatie over deze studiedagen, het programma en inschrijvingsmodaliteiten vindt u [hier](#).

INTERESSANT: Enablin+

De universiteit van Antwerpen coördineert twee jaar lang het ENABLIN+-project, dat als doel heeft een interdisciplinaire nascholing uit te werken en te evalueren, gericht op professionelen die werken met kinderen met EMB. Vanuit Multiplus volgen we het project op de voet en houden we u op de hoogte!

INTERESSANT: VN-Verdrag rechten personen met een handicap

Op 13 februari 2014 organiseerde de Faculteit Rechten van de KU Leuven een studiedag over het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Er werd vooral ingegaan op de implicaties naar sociaal recht en onderwijsrecht, en wat er op die domeinen nog dient te gebeuren. Tijdens de debatten over onderwijsrecht ging de aandacht vooral naar inclusief onderwijs en het M-decreet. Het is dan ook confronterend vast te stellen dat voor onze kinderen met ernstige meervoudige beperkingen het recht op onderwijs an sich soms nog ter discussie wordt gesteld, laat staan voor alle kinderen gerealiseerd is....

Spread the news... wissel via Multiplus informatie uit!

...over studiedagen, vormingen

Woonde u recent een studiedag of vorming bij over een onderwerp dat relevant is m.b.t. personen met ernstige meervoudige beperkingen? Bezorg ons dan een verslag, een overzicht van de verkregen informatie en we plaatsen dit op onze site. Op die manier kunnen ook anderen er iets van opsteken!

...over eigen innoverende projecten

Mogelijk ontwikkelde u zelf, vanuit uw dienst, school... een bijzondere activiteit, methodiek... voor de doelgroep van mensen met ernstige meervoudige beperkingen. Bezorg ons de nodige informatie en dan vermelden we deze op de Multiplus-website. Op die manier kan uw project inspirerend zijn voor anderen!

PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK

Onderzoek huidig onderwijsaanbod voor personen met EMB

Lies De Pauw en Hanne Engels, masterstudenten orthopedagogiek van de KU Leuven, observeerden in de loop van het schooljaar 2011-2012 in verschillende klassen waar leerlingen met EMB ondersteund worden en hadden een gesprek met betrokken leerkrachten. Hun bedoeling was in kaart te brengen welke onderwijsleeractiviteiten aan deze leerlingen aangeboden worden en met welk doel, alsook hoe de klasorganisatie er tijdens zulke onderwijsmomenten uitziet. Hun veldonderzoek leidde tot een boeiende verhandeling, die bekroond werd met een nominatie voor de Klasseprijs 2013. Het eindwerk kan u raadplegen op <http://www.multiplus.be/informatiedocs/Thesis%20klasobservaties%20pdf.pdf>.

Onderzoek onderwijscurricula voor personen met EMB

In het buitenland werden reeds verschillende onderwijscurricula ontwikkeld voor leerlingen met EMB. Nele Geysen en Sara Sauren, studenten orthopedagogiek van de KU Leuven, brachten in het kader van hun masterproef bestaande internationale curricula in kaart. Tevens bevroegen zij onderwijspersoneel uit het buitenland over het onderwijsaanbod dat zij doen naar deze leerlingen toe. Dit eindwerk kan u eveneens nalezen, op <http://www.multiplus.be/informatiedocs/Masterpaper%20Nele%20Geysen%20en%20Sara%20Sauren.pdf>.

Opvolgen van jonge kinderen met een ontwikkelingsvertraging (OJKO)

Aan de Onderzoekseenheid Gezins-en Orthopedagogiek van de KU Leuven werd recent het OJKO-project opgestart, in samenwerking met RU Groningen. Het OJKO-project is een longitudinaal onderzoek, onder leiding van Prof. Dr. Bea Maes, waarin men de ontwikkeling van jonge kinderen met een grote ontwikkelingsvertraging wil opvolgen.

Over een periode van 2 jaar zal men halfjaarlijks de kindontwikkeling in beeld brengen. Hierbij zal men aandacht besteden aan zowel de globale kindontwikkeling, als aan de motorische, sociaal-emotionele en communicatieve ontwikkeling van deze kinderen. De onderzoekers zullen ook het effect van directe omgevingsinvloeden zoals gezinsfactoren, hulpverlening en therapie op de kindontwikkeling onderzoeken.

Dit onderzoek zal meer inzicht geven in het ontwikkelingsverloop van kinderen met een grote ontwikkelingsvertraging en belangrijke mijlpalen in hun ontwikkeling. Deze informatie kan ouders en hulpverleners helpen om de ontwikkeling van deze kinderen optimaal op te volgen en te stimuleren.

De instapperiode van het onderzoek loopt van januari 2014 – december 2014. Kinderen tussen 6 en 24 maanden oud en met een grote ontwikkelingsvertraging kunnen deelnemen aan het onderzoek.

Ouders en voorzieningen die geïnteresseerd zijn in dit onderzoek, kunnen een kijkje nemen op de OJKO-website (<http://www.ojko.be>) en/of een mailtje sturen naar ojko@ppw.kuleuven.be.

Sociale interacties bij personen met EMB

In het kader van het doctoraatsonderzoek van Sara Nijs, waarover we vroeger reeds berichtten, vergeleken orthopedagogiekstudenten Leen Theunis en An Vuylsteke de interacties tussen kinderen met EMB onderling met de interacties tussen deze

kinderen en hun broer/zus. Uit het onderzoek bleek onder meer dat er meer interactie plaats vindt met broer/zus, dan tussen de leefgroepsgenoten onderling. Het eindwerk kan u nalezen op: <http://www.multiplus.be/informatiedocs/Theunis%20Vuylsteke%202013.pdf>.

SENSIBILISATIE

Samenwerking hogescholen

Zoals aangegeven in vorige nieuwsbrieven, overlegden we met de hogeschoolopleidingen orthopedagogie en BanaBa's Buo en Zorg om personen met EMB meer aan bod te laten komen in de opleiding van de studenten. Van de Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen (opleiding bachelor orthopedagogie) ontvingen wij recent een projectoproep, voor alle organisaties die in samenwerking met studenten een project willen uitwerken. Bij deze een warme oproep om hierop in te gaan: voor uw eigen organisatie kan het een meerwaarde vormen, en voor studenten kan het een manier zijn om ervaring op te doen met de doelgroep van mensen met EMB. Voor meer informatie rond projectaanvragen bij de Plantijn Hogeschool (deadline 31/03/14): contacteer Tom Vandersteene (tom.vandersteene@ap.be).

Agenda

MAART 2014

08/03/14: Multidisciplinaire respiratoire zorg. Georganiseerd door UZA en Universiteit Antwerpen. Meer informatie: http://www.abkr-bvrk.be/nl/kalender/multidisciplinaire_respiratoire_zorg/63.

11/03/14: Leerlingen met een diep verstandelijke beperking en autisme. Georganiseerd door VVKBuO-Multiplus. Meer informatie: <http://www.nascholing.be/2013-2014/index.aspx?type=5&modID=4419>.

13/03/14: Communiceren met ouders van een kind met een handicap. Georganiseerd door KVG. Meer informatie: <http://www.kvg-vlaamsbrabant.be/activiteiten>.

13/03/14: Tablets: spelen, leren en bedienen. Georganiseerd door Modem. Meer informatie: <http://modem.kinsbergenvzw.be/bijbscholing/inschrijven/event/76-module%20%20-%20Tablets-%20bedienen.html>.

13/03/14: 2020: Tussen wanhoop en perspectief voor mensen met een handicap Georganiseerd door Katholieke Hogeschool Vives. Meer informatie: http://www.vives.be/agenda#studiedag2020tussenwanhoopenperspectiefvoormensenmete_enhandicap13maart.

14/03/14: Congres Vlaamse Vereniging voor Logopedisten. Georganiseerd door VVL. Meer informatie: <http://www.vvl.be/congres-2014>.

14/03/14 & 28/03/14: Wederzijdse emotionele beschikbaarheid. Georganiseerd door VONX. Meer informatie: <http://www.vonx.be/cursussen/vonx-profs/wederzijdse-emotionele-beschikbaarheid>.

15/03/14: Praatgroep voor ouders van een kind met een handicap (tot +/- 12 jaar). Georganiseerd door KVG. Meer informatie: <http://www.kvg.be/?page=124&action=activityData&osn=1&acm=1159&acy=1194>.

17/03/14: Hef- en tiltechnieken voor mantelzorgers. Georganiseerd door SIG. Meer informatie: http://www.sig-net.be/nl/vorming/hef--en-tiltechnieken-voor-mantelzorgers_216.aspx.

18/03/14: Beschermingsmaatregelen: de nieuwe wetgeving. Georganiseerd door KVG. Meer informatie: <http://www.kvg.be/?page=124&action=activityData&osn=1&acm=1160&acy=1195>.

19-20-21/03/14: Basiscursus basale stimulatie. Georganiseerd door Vlaams Samenwerkingsverband Basale Stimulatie. Meer informatie: <http://www.basale-stimulatie.be/kalender.html>.

20/03/14: De draad tussen cliënt en begeleiders. Lezing door Gerrit Vignero. Meer informatie: <http://www.senvzw.be/wg/verstandelijke-beperking-amp-gedragsproblemen-algemeen/content/lezing-gerrit-vignero>.

21/03/14 & 04/04/14: Emotionele ontwikkeling in de praktijk. Het ontwikkelingsdynamisch model van Došen in de praktijk. Georganiseerd door VONX. Meer informatie: <http://www.vonx.be/cursussen/vonx-profs/emotionele-ontwikkeling-in-de-praktijk>.

21-22/03/14: Kangoeroebeurs. Meer informatie: <http://beurs.dekangoeroe.be/>.

22/03/14: BVRK meets the Giants of Respiratory Physiotherapy. Georganiseerd door BVRK. Meer informatie: http://www.abkr-bvrk.be/nl/kalender/congres_bvrk_abkr/62.

25/03/14: Beschermingsmaatregelen: de nieuwe wetgeving. Georganiseerd door KVG. Meer informatie: <http://www.uitinvlaanderen.be/agenda/e/infoavond-de-nieuwe-wetgeving-over-de-beschermings/62f55523-e904-4bd7-9964-4ef3f1d0d33b>.

27/03/14: Heeft een tablet iets te vertellen? Georganiseerd door Modem. Meer informatie: [http://modem.kinsbergenvzw.be/bijbscholing/inschrijven/event/77-Module%20%20-%20Heeft%20een%20tablet%20iets%20te%20vertellen?%20\(Wilrijk\).html](http://modem.kinsbergenvzw.be/bijbscholing/inschrijven/event/77-Module%20%20-%20Heeft%20een%20tablet%20iets%20te%20vertellen?%20(Wilrijk).html).

APRIL 2014

08/04/14: Tweerichtingsverkeer in de ouder-kindrelatie: Wat is de invloed van kinderen met een stoornis? Georganiseerd door SIG. Meer informatie: <http://www.sig-net.be/nl/vorming/tweerichtingsverkeer-in-de-ouder-kindrelatie-99.aspx>.

22/04/14: Beschermingsmaatregelen: de nieuwe wetgeving. Georganiseerd door KVG. Meer informatie: <http://www.uitinvlaanderen.be/agenda/e/infoavond-beschermingsmaatregelen-de-nieuwe-wetgev/f95c9e80-1cb2-42fa-a522-178416a3ee2d>.

23/04/14: Workshop relaxatie (voor ouders en hun kind met een handicap). Georganiseerd door KVG. Meer informatie: <http://www.uitinvlaanderen.be/agenda/e/workshop-relaxatie-voor-ouders-samen-met-hun-kind/51494d38-cacb-43ce-92ee-8fad2c940727>.

25/04/14 & 17/06/14: De Vijf Wijzer. Vorm geven aan onderwijs op maat van leerlingen met ernstige meervoudige beperkingen. Georganiseerd door VVKBuO-Multiplus. Meer informatie: <http://www.nascholing.be/2013-2014/index.aspx?type=5&modID=4518>.

28/04/14: Relationeel-seksuele vorming aan kinderen en jongeren met ernstige meervoudige beperkingen. Georganiseerd door VVKBuO-Multiplus. Meer informatie: <http://www.nascholing.be/2013-2014/index.aspx?type=5&modID=4311>.

MEI 2014

09/05/14: Spelen met muziek, muziek spelen! Workshop rond het uitwerken van ideeën en muziekactiviteiten voor personen met een beperking. Georganiseerd

door VIBEG. Meer informatie: <http://www.vibeg.be/cursussen/spelen-met-muziek-muziek-spelen-0>.

15/05/14-17/05/14: Inspiring infancy. Interrelations between sensory, motor and cognitive abilities during typical and atypical development. Georganiseerd door RU Groningen, in Groningen (NL). Meer informatie: <http://www.developmentalneurology.com/2014/index.html>.

16/05/14 & 06/06/14: Oudervriendelijk, oudersensitief, ouderbetrokken en ouderondersteunend? Werken met ouders vanuit gedeelde verantwoordelijkheid. Georganiseerd door SIG. Meer informatie: http://www.sig-net.be/nl/vorming/oudervriendelijk-oudersensitief-ouderbetrokken-en-ouderondersteunend_124.aspx.

20/05/14: Communicatiehulpmiddelen voor iedereen. Georganiseerd door Modem. Meer informatie: [http://modem.kinsbergenvzw.be/bijscholing/inschrijven/event/79-Module%205%20-%20Communicatiehulpmiddelen%20voor%20iedereen%20\(Wilrijk\).html](http://modem.kinsbergenvzw.be/bijscholing/inschrijven/event/79-Module%205%20-%20Communicatiehulpmiddelen%20voor%20iedereen%20(Wilrijk).html).

23/05/14: Emancipatorisch werken met mensen met autisme en een ernstige of diep verstandelijke beperking. Georganiseerd door Autisme Centraal. Meer informatie: <http://www.autismecentraal.com/public/workshops.asp?div=B&lang=NL&pid=17&spec=all>.

JUNI 2014

10/06/14: De kracht van aanraking in de zorgsector. Georganiseerd door VIBEG. Meer informatie: <http://www.vibeg.be/cursussen/de-kracht-van-aanraking-de-zorgsector-0>.

19/06/14: Inspiratiedag vrijheidsbeperkende maatregelen: “Ja, MAAR...Nee TENZIJ...”. Georganiseerd door SEN. Meer informatie: <http://www.senvzw.be/wg/omgaan-met-vrijheidsbeperkende-maatregelen/content/inspiratiedag-vrijheidsbeperkende-maatregelen-ja-maar-nee-tenzij>.

30/06/14: Het Bobath-concept in de pedagogische werksituatie geplaatst. Georganiseerd door SIG. Meer informatie: http://www.sig-net.be/nl/vorming/het-bobath-concept-in-de-pedagogische-werksituatie-geplaatst_126.aspx.

CONTACT

Anneleen Penne
Multiplus.buo@vsko.be
info@multiplus.be
Leopold Vanderkelenstraat 32
3000 Leuven
016/32.59.04
www.multiplus.be